

تأثیر عوامل مبتنی بر مؤلفه‌های هوش مصنوعی (هوش، طراحی، انتخاب) بر قضاوت حساب‌رسان

اعظم صحت بر مچه

دانشجوی دکتری گروه حسابداری، واحد سمنان، دانشگاه آزاد اسلامی، سمنان، ایران.
sehat.phd1400@gmail.com

حمیدرضا شماخی

استادیار گروه حسابداری، واحد اسلامشهر، دانشگاه آزاد اسلامی، اسلامشهر، ایران (نویسنده مسئول).
shammakhi.h@gmail.com

امیر یلفانی

استادیار گروه حسابداری، واحد سمنان، دانشگاه آزاد اسلامی، سمنان، ایران.
yalfani_amir435@yahoo.com

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۱۱/۱۶ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۰۱/۱۶

چکیده

پژوهش حاضر به بررسی تأثیر عوامل مبتنی بر مؤلفه‌های هوش مصنوعی (هوش، طراحی، انتخاب) بر قضاوت حساب‌رسان پرداخته است. این پژوهش کاربردی، از نظر ماهیت، توصیفی - پیمایشی، و از لحاظ روش، از نوع همبستگی محسوب می‌گردد. در این مسیر سه بعد هوش، طراحی و انتخاب هوش مصنوعی در نظر گرفته شده و بر اساس آنها؛ مؤلفه‌های مربوطه شناسایی شد. جامعه آماری این پژوهش کلیه حسابداران حسابرسی بوده و داده‌های موردنیاز با استفاده از توزیع پرسش‌نامه‌ای محقق ساخته در بین ۲۰۱ نفر؛ جمع‌آوری گردید. پس از آن؛ برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از روش‌های آمار استنباطی نظیر آزمون t و مدل‌یابی معادلات ساختاری به روش PLS استفاده شد. نتایج این پژوهش نشان داد که جمع‌آوری داده‌ها، شناسایی اهداف، ارزیابی و اثربخشی، اقدامات اصلاحی، گزارشگری ریسک، حسابرسی مبتنی بر فناوری اطلاعات و ارزیابی مخاطرات بر قضاوت حساب‌رسان تأثیر مثبت و معناداری دارند؛ اما به لحاظ آماری؛ تأثیر تشخیص مشکلات، اعتبار داده‌ها، سازمان‌دهی مشکلات، محیط کنترلی، سیستم‌های حسابداری، دستکاری داده‌ها، امنیت داده‌ها، ایجاد آمار و ارقام در خصوص جایگزین‌ها، بیشینه‌سازی جایگزین‌ها، تغییر چگونگی انتخاب جایگزین‌ها و اهمیت شبکه؛ بر قضاوت حساب‌رسان احراز نشد.

واژه‌های کلیدی: قضاوت حساب‌رسان، هوش مصنوعی.

۱- مقدمه

هوش مصنوعی نیز خود تحت تأثیر پردازش دوگانه، میزان پیچیدگی موضوع، ویژگی‌های شخصیتی، محیط، دانش، اطلاعات فرد و ... قرار دارد. همین گستردگی عوامل موثر و متفاوت بودن آن‌ها از فردی به فرد دیگر و وجود سوگیری‌های شناختی و پدیده اختلال است که کیفیت قضاوت را در تمامی حوزه‌ها من جمله حوزه حسابداری و سرمایه‌گذاری با تردید مواجه می‌سازد (شمسائی، ۱۴۰۰). سوگیری‌های شناختی نیز الگوهایی هستند که در قضاوت و استدلال انحراف ایجاد کرده و به موجب آن، نتیجه‌گیری‌ها در مورد افراد و موقعیت‌ها، ممکن است به شکلی غیرمنطقی صورت گیرند. در چنین شرایطی مجموع قضاوت‌های یک گروه از افراد به سمت یک نقطه خاص که دور از نقطه بهینه نیز هست گرایش پیدا می‌کند. پدیده اختلال اما وضعیتی است که قضاوت‌های اشخاص مختلف نسبت به نقطه بهینه دارای پراکندگی باشد. در واقع وجود اختلال در تصمیم‌گیری و قضاوت تابع شرایط پیش‌بینی نشده و مختلفی است که تصمیم‌گیرنده با آن‌ها مواجه می‌شود. وضعیت روحی و اجتماعی فرد، آب و هوا، وضعیت تغذیه فرد و ... از جمله این موارد است (سعیدی گراغانی و ناصری، ۱۳۹۶). پایین بودن کیفیت قضاوت بر انتخاب‌های سرمایه‌گذاری افراد تأثیرات مخربی خواهد داشت، بنابراین تلاش برای بهبود کیفیت این فرآیند منافع زیادی را از طریق بهینه کردن تصمیمات و قضاوت‌ها متوجه این قشر عظیم می‌کند. دستیابی به هدف پژوهش پیش رو یعنی بهبود فرآیند قضاوت بر اساس رویکرد هوش مصنوعی، مستلزم درک کامل این فرآیند است. اینکه پیچیدگی موضوع، میزان آگاهی افراد، ویژگی‌های شخصیتی و سایر مولفه‌های ذکر شده چه تأثیری بر قضاوت افراد دارد و چه زمان فرد به سمت قضاوت‌های سریع و بر پایه احساسات می‌رود و یا به تحلیل و بررسی منطقی موضوع می‌پردازد و اینکه اتخاذ کدام روش برای مواجه با انواع اطلاعات حسابداری بهینه خواهد داشت، مسئله اصلی است (اسماعیلی کیا و علی بیگی، ۱۳۹۷). راتنانینگسیه و لیندادانانا^۳ (۲۰۲۰) معتقدند که تهیه‌کنندگان اطلاعات حسابداری و حسابرسی درصدد تحت تأثیر قراردادن و متقاعد کردن استفاده‌کنندگان این اطلاعات هستند. در چنین شرایطی و بر اساس تئوری متقاعدسازی، تهیه‌کننده اطلاعات تلاش می‌کند تا با ارائه مطالبی به تعدیل ارزیابی اشخاص از موضوعات و مسائل مختلف بپردازد. متقاعد کردن استفاده‌کننده و تعدیل ارزیابی‌های وی از طریق تأثیرگذاری بر سیستم قضاوت وی صورت می‌پذیرد. این فرآیند خود

حسابداری به صورت گسترده ابزاری برای اندازه‌گیری و ایجاد ارتباط بین اطلاعات اقتصادی و ارائه آن‌ها به تصمیم‌گیرندگان است. چه زمانی که از اندازه‌گیری و ایجاد ارتباط بین اطلاعات اقتصادی توسط حسابداران صحبت به میان می‌آید و چه بحث بر سر ارائه این اطلاعات به تصمیم‌گیرندگان (از هر نوعی اعم از سرمایه‌گذاران، مدیران، حسابرسان و ...) باشد، موضوع تصمیم‌گیری و قضاوت به میان خواهد آمد (شوکل و سریواستوا^۱، ۲۰۱۷). پژوهشگران حوزه تصمیم‌گیری و قضاوت در حسابرسی نیز دریافته‌اند که علیرغم اینکه محتوای اطلاعات حسابداری از معاملات اقتصادی نشأت می‌گیرد، لیکن آماده‌سازی و البته تفسیر این اطلاعات به شدت تحت تأثیر ویژگی‌های پردازش اطلاعات انسانی حسابداران و دیگر کاربران اطلاعات حسابداری مانند مدیران، سرمایه‌گذاران و ... قرار گرفته است. اطلاعات حسابداری و حسابرسی، علی‌رغم تمامی استانداردها و قوانینی که بر ارائه آن وضع شده است، تحت تأثیر قضاوت دو دسته متفاوت قرار دارد؛ دسته اول حسابداران هستند که برای ارائه اطلاعات مالی و غیرمالی در هر لحظه از زمان به قضاوت در خصوص نحوه اندازه‌گیری و ارائه رویدادهای اقتصادی می‌پردازند و دسته دوم، مدیران مالی (رجب‌دوری و همکاران، ۱۴۰۱). قضاوت در لغت به معنای ایجاد یک ایده، تصمیم و یا ارزیابی و سنجش یک موضوع، واقعه، شرایط و یا پدیده است. قضاوت یا به شکل پیش‌بینی از آینده و یا به شکل ارزیابی از وضعیت فعلی امور بوده و برآمده از ادراک و انعکاسی از عقاید فرد است. تصمیم‌گیری نیز در لغت به معنای فرآیند شناختی برای انتخاب از بین چند گزینه و اقدام به انجام مجموعه‌ای از اعمال متناسب با این گزینه‌ها است. باید دانست در مقایسه با قضاوت، تصمیم‌گیری انعکاسی از ادراکات، عقاید و ترجیحات فرد است (جین‌سوک و همکاران^۲، ۲۰۱۳). بنابر آنچه ذکر شد تصمیم‌گیری و قضاوت هر دو از ادراک آغاز می‌شوند، دستیابی به ادراک یا فهم نیازمند انجام یک‌سری فرآیندهای ذهنی است که طی آن به شناخت ابتدایی یا برداشت از موضوع دست یافته می‌شود و پس از طی این مرحله است که اشخاص با کمک فرآیندهای پردازش دوگانه خود (نوع اول، پردازش سریع و بر پایه احساسات و نوع دوم پردازش هوشیارانه و بر پایه تحلیل) و با توجه به ترجیحات و اولویت‌هایی که دارند به تصمیم‌گیری پرداخته و سپس بر اساس نتایج برآمده از تصمیم و ارزیابی آن‌ها به قضاوت حول موضوع می‌پردازند. فرآیند قضاوت مبتنی بر

³ Ratnaningsih & Linda Diana

¹ Shukla & Srivastava

² Jinseek et al

قوانین اصولی اخلاقی در تجارت جهت گروه‌های حرفه‌ای یا صنعتی و آیین‌های اخلاق حرفه‌ای در سازمان‌ها. به عبارت دیگر اخلاق مجموعه‌ای از معیارهای اخلاقی جهت بررسی درستی یا نادرستی یک موضوع است. ضوابط رفتاری و اخلاقی در حسابداری اهمیتی دوچندان دارد چراکه حسابداری در دنیای پیشرفته اقتصادی امروز حرفه‌ای حیاتی بوده و نظام اقتصادی به آن نیازمند است (راتنانینگسیه و لیندادیانا^۳، ۲۰۲۰). باید دانست شرایط اقتصادی و ایجاد محیط رقابتی در ارائه خدمات حسابرسی از یک سو و به کارگیری معیارهای مناقصه در استفاده از این خدمات از سوی دیگر، تغییرات ساختاری و عملکردی را در پی داشته که خود منجر به ایجاد مشکلات فراوانی در اجرا و ارائه گزارش‌های حسابرسی خواهد شد. این در حالی است که اطمینان از درستی و صداقت حسابرسان در اجرای استانداردهای حرفه‌ای، فعالیت در زمینه منافع عمومی را امکان‌پذیر می‌سازد (لیو و همکاران^۴، ۲۰۱۸). به منظور حفظ و اعاده اعتماد عمومی، جوامع حرفه‌ای حسابرسی اقدام به تدوین معیارهای اخلاقی تحت عنوان آیین رفتار حرفه‌ای کرده‌اند. هدف از تدوین معیارهای مزبور، عبور اعضاء از مفهوم معیشتی کار و نیل به تعاملات متعالی تر مانند افزایش کیفیت خدمات و مفید بودن است. همچنین، صلاحیت حرفه‌ای به عنوان پیش‌نیازی برای اعمال قضاوت‌های حسابرسی، نیازمند کسب تجربه و دانش مورد پذیرش جامعه و بهبود مستمر آن می‌باشد (هادی و همکاران^۴، ۲۰۲۱). از این رو باید دانست نقش قضاوت حسابرسی مبتنی بر هوش مصنوعی در بنگاه‌های اقتصادی کشور با توجه به وضعیت اقتصادی در دو دهه گذشته کاملاً جلوه کرده است. با حرکت به سوی خصوصی‌سازی، تغییرات در الگوهای رقابت، تولید، ساختار شرکت‌ها، توسعه فناوری و نیز مطرح شدن تجارت جهانی، اهمیت قضاوت حسابرسی مبتنی بر هوش مصنوعی در بنگاه‌های اقتصادی به خوبی مشهود است. تحقیقات تجربی اخیر در کشورهای غربی نشان می‌دهد که قضاوت حسابرسی مبتنی بر هوش مصنوعی برای نگاه‌داشتن ارتباط خود با سطح جهانی شدن روزافزون امروزی، باید با تغییر در نیازهای مدیران و سایر استفاده‌کنندگان و بازار سرمایه هماهنگ شود. قضاوت حسابرسی مبتنی بر هوش مصنوعی یک فرایند دارای ارزش افزوده و بهبود مستمر از برنامه‌ریزی، طراحی، اندازه‌گیری و به کارگیری دستگاه‌های اطلاعاتی مالی و غیرمالی است که راهنمای عمل مدیران و مشوق رفتار و پشتیبان و خالق ارزش‌های فرهنگی و اخلاقی لازم برای رسیدن به اهداف

مستلزم قضاوت و تصمیم‌گیری حسابرس در خصوص میزان و نحوه ارائه اطلاعات است تا به نحو مقتضی بر سیستم قضاوتی استفاده‌کننده تأثیر لازم را داشته باشد. از سمت دیگر نیز استفاده‌کنندگان این اطلاعات قرار دارند که به محض دریافت این اطلاعات با کمک فرآیندهای ذهنی خود به بررسی و ارزیابی این اطلاعات اقدام می‌کنند تا نهایتاً تصمیم مناسب را اتخاذ کرده و درباره آن به قضاوت بپردازند (راتنانینگسیه و لیندادیانا، ۲۰۲۰). بر اساس تئوری متقاعدسازی، سیستم تصمیم‌گیری استفاده‌کننده از لحظه دریافت اطلاعات تحت تأثیر محتوا و نحوه ارائه مطالب قرار می‌گیرد و پس‌از آن نیز با کمک نتایج به دست آمده از تصمیم‌ها به قضاوت پرداخته می‌شود. از آنچه ذکر شد می‌توان بر میزان اهمیت فرایند قضاوت مبتنی بر هوش مصنوعی و تصمیم‌گیری در حسابداری پی برد. به نظر می‌رسد اثرگذاری فرایند قضاوت مبتنی بر هوش مصنوعی بر ارائه و تفسیر اطلاعات موضوعی چندجانبه است، آن‌چنان‌که فرآیندهای قضاوتی افراد بر درک ایشان از اطلاعات حسابداری اثر می‌گذارد، اطلاعات حسابداری مبتنی بر هوش مصنوعی نیز از طریق فرآیند متقاعدسازی بر پردازش ذهنی، تصمیمات و قضاوت افراد تأثیرگذار است (حجتی‌فرد و همکاران، ۱۳۹۸). از این منظر، هدف اصلی پژوهش حاضر به صورت بررسی تأثیر عوامل مبتنی بر مؤلفه‌های هوش مصنوعی (هوش، طراحی، انتخاب) بر قضاوت حسابرسان تعریف می‌گردد.

مبانی نظری پژوهش

موضوعات تصمیم‌گیری و قضاوت، بخش مهم و حیاتی سیستم‌های حسابداری و حسابرسی محسوب می‌شوند که نیاز به شناخت مهارت‌های جدید برای آنها احساس می‌شود تا بتوان با آموزش این مهارت‌ها، قضاوت‌ها را بهبود بخشید و اعتماد جامعه را نسبت به حرفه حسابداری و حسابرسی تقویت نمود (هرماوان و کوخونارینا^۱، ۲۰۱۹). در این مسیر باید دانست ضوابط رفتاری و اخلاقی هر حرفه، مهم‌ترین خط‌مشی‌های آن را تشکیل می‌دهد. این خط‌مشی‌ها، مواردی چون ویژگی‌های اصلی حرفه، روابط اعضای حرفه با جامعه، روابط اعضای حرفه با یکدیگر و بالاخره روابط هر عضو با جامعه حرفه‌ای را در برمی‌گیرد (رحمانی‌نیا و یعقوب‌نژاد، ۱۳۹۶). این ضوابط در حرفه حسابداری و حسابرسی مبانی رفتار حرفه‌ای نامیده می‌شود. مثال‌هایی از اصول و ارزش‌های اخلاقی تعیین شده در سطح اجرایی عبارت‌اند از: قوانین و مقررات، تعالیم مذهبی، مجموعه

³ Liu et al

⁴ Hadi et al

¹ Hermawan & Kokthunarina

² Ratnaningsih & Linda Diana

عملیاتی، تاکتیکی و راهبردی است (ثقفی و جوانی قلندری، ۱۳۹۵).

بر این اساس، بررسی تأثیر عوامل مبتنی بر مؤلفه‌های هوش مصنوعی (هوش، طراحی، انتخاب) بر قضاوت حسابرسان اهمیت و ضرورت خود را نشان می‌دهد.

پیشینه پژوهش

پیشینه داخلی

حریمی (۱۴۰۳) به بررسی اثر ویژگی‌های تردید بر رابطه بین ابعاد ذهنیت فلسفی و کیفیت قضاوت حرفه‌ای حسابرسان پرداخت. وی بیان داشت به صورت کلی، رفتار و نگرش و ذهنیت حسابرسان در موقعیت‌های مشابه، با همدیگر متفاوت می‌باشد و این از ذهنیت فلسفی حسابرسان سرچشمه می‌گیرد. حسابرس با دارا بودن ذهنیت فلسفی، قادر خواهند بود از بروز ناهنجاری‌های شناختی جلوگیری کند. حسابرسان برای برنامه‌ریزی حسابرسی و هدایت فعالیت‌ها در راستای اهداف مشخص شده، نیازمند این هستند که دارای مهارت‌های فنی، انسانی و ادراکی باشند. منظور از مهارت‌های ادراکی که حسابرسان باید دارای آن باشند، یعنی توانایی داشتن تصویر ذهنی از کلیت امور مربوطه، همراه با جزئیات تشکیل‌دهنده مربوط به آن در داخل موقعیت مربوطه را داشته باشند. بنابراین، حسابرس باید قادر باشد تا هر مسئله‌ای که در محیط کار به وجود آمده است را به صورت واضح و با دقت در ذهن خودش مجسم کند تا اینکه بتواند تصمیم درست و بجا و اثربخشی حول آن بگیرد. حکیم (۱۴۰۲) به ارائه الگوی اثرگذاری تورش رفتاری اتکا و تعدیل بر قضاوت حسابرسان پرداخت. وی بیان داشت سوگیری‌های رفتاری نوعی انحراف از واقعیت‌ها در تصمیم‌گیری یا قضاوت محسوب می‌شود که عملکردهای فردی را تحت تأثیر منفی تغییر می‌دهد. این موضوع در حرفه حسابرسی نیز مستثنی نیست و حسابرس شیفته و مجذوب یک ویژگی یا خصیصه از عملکرد شرکت یا صاحبکار دچار این سوگیری می‌شود و باعث می‌گردد تا قضاوت وی دچار انحراف از واقعیت شود. بر اساس نتایج روش دیمتل مشخص شد که تجربه اثرگذارترین و فرهنگ سازمانی اثرپذیرترین مؤلفه می‌باشد. بر اساس رویکرد تحلیل سلسله مراتبی، عوامل اقتصادی با امتیاز ۰/۳۵۸، بالاترین امتیاز را در بین دیگر مؤلفه‌ها به دست آورده است. معیارهای عوامل فردی با امتیاز ۰/۳۴۶، تورش‌های رفتاری با امتیاز ۰/۱۷۳ و عوامل اجتماعی با امتیاز ۰/۱۲۳ در اولویت‌های بعدی قرار دارند. جهانیان (۱۴۰۲) به بررسی تأثیر سلامت روان و هوش معنوی حسابداران رسمی بر قضاوت حرفه‌ای و بازدارندگی رفتاری با تأکید بر تئوری تعارض پرداخت. در این تحقیق توصیفی-پیمایشی با

استفاده از جدول مورگان تعداد ۳۰۶ نفر از حسابداران رسمی با رتبه مدیر و شریک شاغل در سازمان حسابرسی و مؤسسات حسابرسی تهران در سال ۱۴۰۰ به روش تصادفی ساده با تخصیص متناسب به عنوان نمونه انتخاب شد و تعداد ۲۸۳ پاسخ واصل گردید. برای گردآوری داده‌ها از پرسشنامه‌های استاندارد سلامت روان گلدبرگ و هیلر، هوش معنوی وولمن، بازدارندگی رفتاری گلدستون و پارکر، قضاوت حرفه‌ای کناب، گول و همکاران و تعارض و هابزاده استفاده شد. یافته‌های پژوهش حاکی از آن است که سلامت روان و هوش معنوی حسابداران رسمی بر تعارض بین آنها و صاحب‌کار اثر منفی و بر بازدارندگی رفتاری و قضاوت حرفه‌ای حسابداران رسمی اثر مثبت دارد. بازدارندگی رفتاری آنها بر قضاوت حرفه‌ای اثر مثبت داشته و بر تعارض بین آنها و مدیران شرکت‌های گیرنده خدمت اثر منفی دارد. بازدارندگی رفتاری و قضاوت حرفه‌ای حسابداران رسمی نقش میانجی در تأثیرگذاری سلامت روان و هوش معنوی بر تعارض بین آنها و صاحب‌کار دارد. همچنین قضاوت حرفه‌ای حسابداران رسمی نقش میانجی در تأثیرگذاری بازدارندگی رفتاری بر تعارض بین آنها و صاحب‌کاران دارد. خلیل (۱۴۰۲) به بررسی تأثیر بلندمدت شرایط اقتصادی بر قضاوت حسابرسان پرداخت. در این راستا تعداد ۷۵۹ سال-شرکت در بورس بغداد در دوره زمانی ۲۰۱۱ تا ۲۰۲۱ به روش حذف سیستماتیک انتخاب گردید. نتیجه آزمون فرضیه‌های پژوهش نشان داد که شرایط نامطلوب اقتصادی (رکود اقتصادی) بر قضاوت حسابرسان (اظهارنظر مشروط) تأثیر مثبت و معنی‌داری دارد، علاوه بر این، نتایج نشان داد، شرایط نامطلوب اقتصادی (رکود اقتصادی) بر تردید حرفه‌ای (تجدید ارائه) تأثیر مثبت و معنی‌داری دارد. یزدی (۱۴۰۱) به بررسی اثر حرفه‌گرایی حسابرسان بر قضاوت اخلاقی: تفاوت میان حسابرسان دولتی، خصوصی و دانشجویان تحصیلات تکمیلی پرداخت. نتایج مقایسه حرفه‌گرایی در دانشجویان تحصیلات تکمیلی و حسابرسان حاکی از تفاوت نگرش در آنها و حرفه‌گرایی بیشتر دانشجویان نسبت به حسابرسان می‌باشد. این نتایج از روش آموزش کیفیت محصولی (دانشجویان) که توسط دانشگاه‌ها در اختیار حرفه قرار می‌گیرد حمایت و بر تقویت آن بر اساس محیط کار حرفه‌ای تأکید می‌نماید. نتایج مقایسه حرفه‌گرایی در حسابرسان با رتبه‌های مختلف نشان داد، حرفه‌گرایی در حسابرسان با رتبه بالا بیشتر از حسابرسان با رتبه پایین می‌باشد، اما تفاوت معناداری در حرفه‌گرایی حسابرسان با رتبه حرفه‌ای بالا و دانشجویان بدون رتبه حرفه‌ای یافت نشد؛ بنابراین با افزایش رتبه حرفه‌ای در حسابرسان، حرفه‌گرایی در آنها افزایش می‌یابد. نتایج مقایسه حرفه‌گرایی در حسابرسان بخش خصوصی و دولتی، نقش مثبت

و هرچه دین‌داری و تبعیت فرد از آموزه‌های دین بالاتر باشد، رفتار و نگرش وی نیز اخلاقی‌تر خواهد بود. لیو و همکاران^۳ (۲۰۱۸) نیز دریافتند که بین قضاوت‌های اخلاقی و سازمانی و گزارش تقلب‌های مالی، رابطه مستقیم و معناداری وجود دارد که این رابطه با نقش تعدیل‌گر شدت اخلاقی ادراک‌شده و شخصیت پویا، به‌گونه‌ای مثبت تعدیل می‌شود. شوکلا و سربوستاوا^۴ (۲۰۱۷) نیز دریافتند بین ایدئولوژی قضاوت اخلاقی و استرس کارکنان، رابطه معناداری وجود دارد؛ بدین‌صورت که بین ایده‌آل‌گرایی و استرس کارکنان، رابطه مستقیم و معنادار و بین نسبی‌گرایی و استرس کارکنان، رابطه مستقیم و معناداری وجود دارد. اسوانبرگ و اوهمان^۵ (۲۰۱۶) در پژوهشی دریافتند که حسابرسان در موسسه‌های برخوردار از قضاوت‌های بهتر، فرهنگ‌های اخلاقی قوی‌تر، تصمیم‌های واقعی‌تری را از لحاظ عدم پذیرش مواضع و جایگاه‌های ترجیحی حسابداری در میان مراجعین در مقایسه با آنچه حسابرسان در موسسه‌های حسابرسی با فرهنگ‌های اخلاقی ضعیف‌تر انجام می‌دهند، اتخاذ می‌کنند. شولتز و تران^۶ (۲۰۱۵) نیز در پژوهشی به بررسی ارتباط بین قضاوت حرفه‌ای و سرمایه فکری پرداخته‌اند. جامعه موردبررسی آنان، ۶۴ نفر از حسابرسان کشور سوئد بوده است. یافته‌ها نشان‌دهنده رابطه مستقیم و معناداری بین اخلاق حرفه‌ای، قضاوت حرفه‌ای و سرمایه فکری است. جین‌سوک و همکاران^۷ (۲۰۱۳) در پژوهش خود به دنبال بررسی اثر قضاوت اخلاقی بر عملکرد مالی شرکت‌ها بودند. یافته‌های پژوهش نشان داد اخلاق شرکت از طریق متغیرهای میانجی تعهدهای جمعی سازمانی و رفتار شهروندی سازمانی، اثر معناداری بر عملکرد مالی شرکت دارد و افزایش سطح اخلاق شرکتی، موجب افزایش عملکرد مالی شرکت می‌شود.

فرضیه‌های پژوهش

- فرضیه اصلی اول: بُعد هوش؛ بر قضاوت حسابرسان تأثیر دارد.
- فرضیه ۱: جمع‌آوری داده‌ها بر قضاوت حسابرسان تأثیر دارد.
- فرضیه ۲: شناسایی اهداف بر قضاوت حسابرسان تأثیر دارد.
- فرضیه ۳: تشخیص مشکلات بر قضاوت حسابرسان تأثیر دارد.
- فرضیه ۴: اعتبار داده‌ها بر قضاوت حسابرسان تأثیر دارد.
- فرضیه ۵: سازمان‌دهی مشکلات بر قضاوت حسابرسان تأثیر دارد.
- فرضیه ۶: ارزیابی و اثربخشی بر قضاوت حسابرسان تأثیر دارد.
- فرضیه ۷: محیط کنترلی بر قضاوت حسابرسان تأثیر دارد.

خصوصی‌سازی حسابرسی و تأثیر منفی دخالت دولت در نگرش حرفه‌ای حسابرسان را نشان داد. بررسی تأثیر حرفه‌گرایی بر قضاوت اخلاقی حسابرسان، رابطه منفی و معنی‌دار مؤلفه‌های حرفه‌گرایی بر قضاوت اخلاقی را نشان داد؛ به این معنی که حسابرسان متعهد به منافع عمومی و اجرای استقلال، اقداماتی که مطابق با استانداردهای اخلاقی حرفه غیرقابل قبول باشد را غیراخلاقی می‌دانند و از این نظر قضاوت اخلاقی آن‌ها بالاتر است. همچنین نتایج نشان داد درک حسابرس از فرهنگ اخلاقی سازمان در رابطه حرفه‌گرایی بر قضاوت اخلاقی نقش تعدیل‌کننده دارد؛ بنابراین، حرفه‌گرایی در تعامل با درک حسابرس از فرهنگ سازمان می‌تواند منجر به تقویت قضاوت اخلاقی در حسابرسان شود.

پیشینه خارجی

هادی و همکاران^۱ (۲۰۲۱) با استفاده از الگوی پذیرش فناوری، دریافتند که آموزش قضاوت حسابداری تحت تأثیر سودمندی، سهولت استفاده و نگرش است. در این مسیر با توجه به مقدار به‌دست‌آمده از فرمول کوکران تعداد ۲۲۶ پرسشنامه توزیع شده و حجم نمونه ۲۲۶ در نظر گرفته شد. داده‌های موردنیاز برای بررسی و تحلیل فرضیه‌های تحقیق از طریق پرسشنامه استاندارد سانوسی و همکاران ۲۰۱۸، گردآوری گردید. برای بررسی روابط بین اجزاء مدل از مدل یابی معادلات ساختاری در جهت تحلیل عاملی تأییدی بهره برده است. با استفاده از نرم‌افزار (PLS) برای تجزیه و تحلیل فرضیه‌ها استفاده شده است. یافته‌ها نشان داد با اطمینان ۹۵٪ می‌توان گفت هدف‌گرایی بر عملکرد قضاوت حسابرسی تأثیر معناداری دارد ولی هدف‌گرایی بر عملکرد قضاوت حسابرسی از طریق متغیر میانجی خودکارآمدی تأثیر معناداری ندارد. همچنین نتایج نشان داد که با اطمینان ۹۵٪ می‌توان گفت، هدف‌گرایی بر عملکرد قضاوت حسابرسی از طریق متغیر میانجی پیچیدگی کار تأثیر معناداری دارد. یافته‌های راتنانینگسیه و لیندایانا^۲ (۲۰۲۰) نیز نشان داد آموزش قضاوت حرفه‌ای حسابداری بر درک دانشجویان از رفتار غیراخلاقی تأثیر می‌گذارد. دانشجویانی که دانش گسترده‌ای در مورد اصول اخلاق حرفه‌ای حسابداری دارند، باهوش‌تر خواهند بود و قادر به پاسخگویی بهتر در محیط‌های تصمیم‌گیری هستند و رفتار اخلاقی‌تری از خود بروز می‌دهند. همچنین، دین‌داری بر درک دانشجویان از رفتارهای غیراخلاقی در حسابداری تأثیر می‌گذارد

⁵ Svanberg & Öhman

⁶ Schultz & Tran

⁷ Jinseok et al

¹ Hadi et al

² Ratnaningsih & Linda Diana

³ Liu et al

⁴ Shukla & Srivastava

$$n = \frac{z^2 pq}{d^2} \div \left(1 + \frac{1}{N} \left(\frac{z^2 pq}{d^2} - 1 \right) \right)$$

در این فرمول:

N حجم جامعه است. آماره p درصد توزیع صفت در جامعه یعنی نسبت افرادی است که دارای صفت مورد مطالعه هستند. آماره q نیز درصد افرادی است که فاقد صفت مورد مطالعه هستند. مقدار d نیز تفاضل نسبت واقعی صفت در جامعه با میزان تخمین پژوهشگر برای وجود آن صفت در جامعه است. دقت نمونه‌گیری به این عامل بستگی دارد و اگر بخواهید نمونه‌گیری دارای بیشترین دقت باشد از حداکثر مقدار d برابر ۰/۵ استفاده شود. بر اساس نمونه‌گیری فوق، تعداد نمونه آماری ۲۰۱ نفر تعیین شد.

یافته‌های پژوهش

اطلاعات فراوانی متغیرهای جمعیت شناختی

اطلاعات فراوانی متغیرهای جمعیت شناختی در جدول ۱ نشان داده شده است.

جدول ۱. اطلاعات فراوانی متغیرهای جمعیت شناختی

عضویت جامعه حسابداران رسمی			جنسیت		
درصد	تعداد	شرح	درصد	تعداد	شرح
۶۵٪	۱۳۰	افراد عضو شاغل	۷۰٪	۱۴۱	مرد
			۳۰٪	۶۰	زن
۱۰۰٪	۲۰۱	تعداد کل	۱۰۰٪	۲۰۱	تعداد کل
سابقه کاری			سمت		
درصد	تعداد	شرح	درصد	تعداد	شرح
۱۶٪	۳۲	کمتر از ۶ سال	۲۱٪	۴۲	حسابرس ارشد
۴۲٪	۸۴	۶ تا ۱۰ سال	۲۰٪	۴۰	سرپرست حسابرسی
۲۲٪	۴۵	۱۱ تا ۱۵ سال	۳۱٪	۶۲	مدیر حسابرسی
۲۰٪	۴۰	بالای ۱۵ سال	۲۸٪	۵۷	شریک حسابرسی
۱۰۰٪	۲۰۱	تعداد کل	۱۰۰٪	۲۰۱	تعداد کل
نوع فعالیت حسابرسی			تحصیلات		
درصد	تعداد	شرح	درصد	تعداد	شرح
۱۰۰٪	۲۰۱	حسابرسی مستقل	۴۴٪	۸۹	کارشناسی
			۴۹٪	۹۹	کارشناسی ارشد
			۷٪	۱۳	دکتری
۱۰۰٪	۲۰۱	تعداد کل	۱۰۰٪	۲۰۱	تعداد کل

فرضیه ۸: سیستم‌های حسابداری بر قضاوت حسابرسان تأثیر دارد.

فرضیه اصلی دوم: بُعد طراحی؛ بر قضاوت حسابرسان تأثیر دارد.

فرضیه ۹: دستکاری داده‌ها بر قضاوت حسابرسان تأثیر دارد.

فرضیه ۱۰: اقدامات اصلاحی بر قضاوت حسابرسان تأثیر دارد.

فرضیه ۱۱: امنیت داده‌ها بر قضاوت حسابرسان تأثیر دارد.

فرضیه ۱۲: گزارشگری ریسک بر قضاوت حسابرسان تأثیر دارد.

فرضیه اصلی سوم: بُعد انتخاب؛ بر قضاوت حسابرسان تأثیر دارد.

فرضیه ۱۳: ایجاد آمار و ارقام در خصوص جایگزین‌ها بر قضاوت حسابرسان تأثیر دارد.

فرضیه ۱۴: بیشینه‌سازی جایگزین‌ها بر قضاوت حسابرسان تأثیر دارد.

فرضیه ۱۵: تغییر چگونگی انتخاب جایگزین‌ها بر قضاوت حسابرسان تأثیر دارد.

فرضیه ۱۶: امنیت شبکه بر قضاوت حسابرسان تأثیر دارد.

فرضیه ۱۷: حسابرسی مبتنی بر فناوری اطلاعات بر قضاوت حسابرسان تأثیر دارد.

فرضیه ۱۸: ارزیابی مخاطرات بر قضاوت حسابرسان تأثیر دارد.

روش‌شناسی پژوهش

این پژوهش کاربردی، از نظر ماهیت، توصیفی - پیمایشی، و از لحاظ روش، از نوع همبستگی محسوب می‌گردد. ابزار جمع‌آوری داده‌ها پرسشنامه بوده و پس از گردآوری اطلاعات حاصل از مطالعه پرسشنامه‌های توزیعی، تجزیه و تحلیل داده‌ها صورت گرفت. مراحل روش تجزیه و تحلیل اطلاعات نیز شامل جمع‌آوری اطلاعات لازم بر اساس پاسخ پاسخ‌دهندگان به سؤالات پرسشنامه، کمی‌سازی پاسخ‌های سؤالات پرسشنامه به کمک نرم‌افزار Excel، انجام آمار توصیفی، انجام آزمون استنباطی و تجزیه و تحلیل فرضیه‌های پژوهش به کمک نرم‌افزار Smart pls می‌باشد.

جامعه آماری موردبررسی در پژوهش حاضر، کلیه حسابرسان رسمی ایران می‌باشند. در پژوهش حاضر از روش نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای با استفاده از فرمول کوکران استفاده خواهد شد. فرمول کوکران یک روش تعیین حجم نمونه در روش تحقیق است. این روش توسط ویلیام کوکران William Cochran به سال ۱۹۳۱ ارائه شد. با استفاده از این فرمول کوکران می‌توان حداقل حجم نمونه لازم برای یک جامعه آماری را برآورد کرد.

حجم نمونه در این روش با فرمول زیر محاسبه می‌شود:

نرخ بازگشت پرسشنامه

نرخ بازگشت پرسشنامه بر اساس اطلاعات جدول ۲؛ ۹۸ درصد پرسشنامه‌های توزیعی، پاسخ داده شده‌اند.

پس از گردآوری اطلاعات حاصل از مطالعه پرسشنامه‌های توزیعی، داده‌های حاصل با تحلیل عاملی و روش تحلیل مسیر و با استفاده از نرم‌افزار Excel و SmartPLS مورد تحلیل قرار خواهند گرفت.

جدول ۲. اطلاعات نرخ بازگشت پرسشنامه

نرخ بازگشت پرسشنامه	تعداد پرسشنامه‌های پاسخ داده شده	تعداد کل پرسشنامه‌ها
۹۸٪	۱۹۸	۲۰۱

نتایج بررسی روایی و پایایی پرسشنامه‌ها

نتایج بررسی روایی و پایایی پرسشنامه‌ها در جدول ۳ نشان داده شده است.

بر اساس نتایج حاصله، چون ضریب آلفای کرونباخ و پایایی ترکیبی بیشتر از مقدار استاندارد ۰/۷ و مقدار روایی همگرا، بیشتر از مقدار استاندارد ۰/۵ می‌باشد، پایایی و روایی پرسشنامه‌های توزیعی تأیید می‌گردد.

جدول ۳. نتایج بررسی روایی و پایایی پرسشنامه‌ها

روایی	پایایی		متغیر
	پایایی ترکیبی	ضریب آلفای کرونباخ	
۰/۶۱۲	۰/۷۲۰	۰/۸۵۶	جمع‌آوری داده‌ها
۰/۶۰۳	۰/۷۱۹	۰/۸۰۲	شناسایی اهداف
۰/۵۵۹	۰/۸۰۲	۰/۸۶۴	تشخیص مشکلات
۰/۵۱۲	۰/۸۶۶	۰/۸۳۳	اعتبار داده‌ها
۰/۵۹۳	۰/۸۱۳	۰/۸۰۲	سازمان‌دهی مشکلات
۰/۵۹۹	۰/۷۹۹	۰/۷۸۸	ارزیابی و اثربخشی
۰/۶۵۶	۰/۸۷۸	۰/۸۲۶	محیط کنترلی
۰/۶۸۵	۰/۷۱۵	۰/۸۷۸	سیستم‌های حسابداری
۰/۶۹۹	۰/۷۷۷	۰/۸۹۶	دستکاری داده‌ها
۰/۶۴۹	۰/۷۶۹	۰/۸۱۲	اقدامات اصلاحی
۰/۸۶۲	۰/۸۶۴	۰/۷۸۵	امنیت داده‌ها
۰/۸۲۶	۰/۸۲۲	۰/۸۴۵	گزارشگری ریسک
۰/۷۸۵	۰/۷۹۲	۰/۸۶۵	ایجاد آمار و ارقام در خصوص جایگزین‌ها
۰/۸۵۷	۰/۷۱۶	۰/۸۱۷	بیشینه‌سازی جایگزین‌ها
۰/۶۲۱	۰/۷۳۱	۰/۸۹۷	تغییر چگونگی انتخاب جایگزین‌ها
۰/۶۶۴	۰/۷۶۲	۰/۷۹۹	امنیت شبکه
۰/۶۷۷	۰/۷۴۴	۰/۷۱۲	حسابرسی مبتنی بر فناوری اطلاعات
۰/۶۱۹	۰/۷۲۷	۰/۷۱۸	ارزیابی مخاطرات

چون علامت آماره مذکور، مثبت بوده مقدار آن بیشتر از مقدار استاندارد ۱/۹۶ است؛ دال بر این مطلب دارد که جمع‌آوری داده‌ها بر قضاوت حسابرسان تأثیر مثبت و معناداری داشته و حکایت از تأیید فرضیه اول دارد. بر اساس ضریب تعیین مدل، حدود ۷۳٪ تغییرات قضاوت حسابرسان توسط تغییرات

آزمون فرضیه‌های پژوهش

نتایج آزمون‌های موردبررسی برای آزمون فرضیه اصلی اول در جدول ۴ نشان داده شده است.

در آزمون فرضیه اول، ضریب مسیر متغیر جمع‌آوری داده‌ها برابر ۰/۲۴۱ و مقدار آماره t متغیر مذکور برابر ۴/۱۴۱ بوده و

قضاوت حسابرسان تأثیر معناداری نداشته و حکایت از رد فرضیه چهارم دارد. بر اساس ضریب تعیین مدل، حدود ۱۱٪ تغییرات قضاوت حسابرسان توسط تغییرات اعتبار داده‌ها توضیح داده می‌شود. این یافته‌ها در تضاد با یافته‌های کائو و همکاران (۲۰۱۵) و براون-لیبرد و همکاران (۲۰۱۵) می‌باشد. در آزمون فرضیه پنجم، ضریب مسیر متغیر سازمان‌دهی مشکلات برابر ۰/۵۸۷ و مقدار آماره t متغیر مذکور برابر ۰/۹۵۸ بوده و چون علامت آماره مذکور، مثبت بوده مقدار آن کمتر از مقدار استاندارد ۱/۹۶ است؛ دال بر این مطلب دارد که سازمان‌دهی مشکلات بر قضاوت حسابرسان تأثیر معناداری نداشته و حکایت از رد فرضیه پنجم دارد. بر اساس ضریب تعیین مدل، حدود ۱۴٪ تغییرات قضاوت حسابرسان توسط تغییرات سازمان‌دهی مشکلات توضیح داده می‌شود. این یافته‌ها در تضاد با یافته‌های عرب مازار یزدی و مرادی (۱۳۹۹) و یوسف زاده و همکاران (۱۳۹۹) می‌باشد. در آزمون فرضیه ششم، ضریب مسیر متغیر ارزیابی و اثربخشی برابر ۰/۵۴۱ و مقدار آماره t متغیر مذکور برابر ۷/۷۵۴ بوده و چون علامت آماره مذکور، مثبت بوده مقدار آن بیشتر از مقدار استاندارد ۱/۹۶ است؛ دال بر این مطلب دارد که ارزیابی و اثربخشی بر قضاوت حسابرسان تأثیر مثبت و معناداری داشته و حکایت از تأیید فرضیه ششم دارد. بر اساس ضریب تعیین مدل، حدود ۴۹٪ تغییرات قضاوت حسابرسان توسط تغییرات ارزیابی و اثربخشی توضیح داده می‌شود. این یافته‌ها در انطباق با یافته‌های لیبی و همکاران (۲۰۲۱) و ثقفی و جوانی قلندری (۱۳۹۵) می‌باشد.

جمع‌آوری داده‌ها توضیح داده می‌شود. این یافته‌ها در انطباق با یافته‌های آلز (۲۰۱۵) و سعیدی گراغانی و ناصری (۱۳۹۶) می‌باشد. در آزمون فرضیه دوم، ضریب مسیر متغیر شناسایی اهداف برابر ۰/۴۸۷ و مقدار آماره t متغیر مذکور برابر ۶/۵۰۱ بوده و چون علامت آماره مذکور، مثبت بوده مقدار آن بیشتر از مقدار استاندارد ۱/۹۶ است؛ دال بر این مطلب دارد که شناسایی اهداف بر قضاوت حسابرسان تأثیر مثبت و معناداری داشته و حکایت از تأیید فرضیه دوم دارد. بر اساس ضریب تعیین مدل، حدود ۶۸٪ تغییرات قضاوت حسابرسان توسط تغییرات شناسایی اهداف توضیح داده می‌شود. این یافته‌ها در انطباق با یافته‌های آپلبوم و همکاران (۲۰۲۱) و حسینی و رسولی (۱۳۹۸) می‌باشد. در آزمون فرضیه سوم، ضریب مسیر متغیر تشخیص مشکلات برابر ۰/۴۵۵ و مقدار آماره t متغیر مذکور برابر ۰/۷۱۸ بوده و چون علامت آماره مذکور، مثبت بوده مقدار آن کمتر از مقدار استاندارد ۱/۹۶ است؛ دال بر این مطلب دارد که تشخیص مشکلات بر قضاوت حسابرسان تأثیر معناداری نداشته و حکایت از رد فرضیه سوم دارد. بر اساس ضریب تعیین مدل، حدود ۱۰٪ تغییرات قضاوت حسابرسان توسط تغییرات تشخیص مشکلات توضیح داده می‌شود. این یافته‌ها در تضاد با یافته‌های زانگ و همکاران (۲۰۱۵) و مول و یگیتباسیوگل (۲۰۱۹) می‌باشد. در آزمون فرضیه چهارم، ضریب مسیر متغیر اعتبار داده‌ها برابر ۰/۳۵۵ و مقدار آماره t متغیر مذکور برابر ۱/۱۱۷ بوده و چون علامت آماره مذکور، مثبت بوده مقدار آن کمتر از مقدار استاندارد ۱/۹۶ است؛ دال بر این مطلب دارد که اعتبار داده‌ها بر

جدول ۴. خلاصه نتایج آزمون‌های موردبررسی برای آزمون فرضیه اصلی اول

متغیر	ضریب مسیر (β)	اعداد معناداری t	ضریب تعیین (R^2)
جمع‌آوری داده‌ها	۰/۲۴۱	۴/۱۴۱	۷۳٪
شناسایی اهداف	۰/۴۸۷	۶/۵۰۱	۶۸٪
تشخیص مشکلات	۰/۴۵۵	۰/۷۱۸	۱۰٪
اعتبار داده‌ها	۰/۳۵۵	۱/۱۱۷	۱۱٪
سازمان‌دهی مشکلات	۰/۵۸۷	۰/۹۵۸	۱۴٪
ارزیابی و اثربخشی	۰/۵۴۱	۷/۷۵۴	۴۹٪

بر قضاوت حسابرسان تأثیر معناداری نداشته و حکایت از رد فرضیه هفتم دارد. بر اساس ضریب تعیین مدل، حدود ۱۳٪ تغییرات قضاوت حسابرسان توسط تغییرات محیط کنترلی توضیح داده می‌شود. این یافته‌ها در تضاد با یافته‌های مهدوی و محمدیان (۱۳۹۶) و عارفی اصل (۱۳۹۷) می‌باشد. در آزمون فرضیه هشتم، ضریب مسیر متغیر سیستم‌های حسابداری برابر ۰/۶۹۸ و مقدار آماره t متغیر مذکور برابر ۱/۵۵۵ بوده و چون

آزمون فرضیه اصلی دوم

در ادامه خلاصه نتایج آزمون‌های موردبررسی برای آزمون فرضیه اصلی دوم در جدول ۵ نشان داده شده است. در آزمون فرضیه هفتم، ضریب مسیر متغیر محیط کنترلی برابر ۰/۵۵۶ و مقدار آماره t متغیر مذکور برابر ۱/۶۵۸ بوده و چون علامت آماره مذکور، مثبت بوده مقدار آن کمتر از مقدار استاندارد ۱/۹۶ است؛ دال بر این مطلب دارد که محیط کنترلی

حکایت از تأیید فرضیه دهم دارد. بر اساس ضریب تعیین مدل، حدود ۸۰٪ تغییرات قضاوت حسابرسان توسط تغییرات اقدامات اصلاحی توضیح داده می‌شود. این یافته‌ها در انطباق با یافته‌های الشمری (۱۴۰۱) می‌باشد. در آزمون فرضیه یازدهم، ضریب مسیر متغیر امنیت داده‌ها برابر ۰/۲۴۱ و مقدار آماره t متغیر مذکور برابر ۱/۱۰۱ بوده و چون علامت آماره مذکور، مثبت بوده مقدار آن کمتر از مقدار استاندارد ۱/۹۶ است؛ دال بر این مطلب دارد که امنیت داده‌ها بر قضاوت حسابرسان تأثیر معناداری نداشته و حکایت از رد فرضیه یازدهم دارد. بر اساس ضریب تعیین مدل، حدود ۱۸٪ تغییرات قضاوت حسابرسان توسط تغییرات امنیت داده‌ها توضیح داده می‌شود. این یافته‌ها در تضاد با یافته‌های سعیدی گراغانی و ناصری (۱۳۹۶) می‌باشد. در آزمون فرضیه دوازدهم، ضریب مسیر متغیر گزارشگری ریسک برابر ۰/۴۴۴ و مقدار آماره t متغیر مذکور برابر ۴/۷۷۷ بوده و چون علامت آماره مذکور، مثبت بوده مقدار آن بیشتر از مقدار استاندارد ۱/۹۶ است؛ دال بر این مطلب دارد که گزارشگری ریسک بر قضاوت حسابرسان تأثیر مثبت و معناداری داشته و حکایت از تأیید فرضیه دوازدهم دارد. بر اساس ضریب تعیین مدل، حدود ۶۶٪ تغییرات قضاوت حسابرسان توسط تغییرات گزارشگری ریسک توضیح داده می‌شود. این یافته‌ها در انطباق با یافته‌های آپلیوم و همکاران (۲۰۲۱) می‌باشد.

علامت آماره مذکور، مثبت بوده مقدار آن کمتر از مقدار استاندارد ۱/۹۶ است؛ دال بر این مطلب دارد که سیستم‌های حسابداری بر قضاوت حسابرسان تأثیر معناداری نداشته و حکایت از رد فرضیه هشتم دارد. بر اساس ضریب تعیین مدل، حدود ۱۴٪ تغییرات قضاوت حسابرسان توسط تغییرات سیستم‌های حسابداری توضیح داده می‌شود. این یافته‌ها در تضاد با یافته‌های الساید و همکاران (۲۰۲۱) و رحمانی نیا و یعقوب نژاد (۱۳۹۶) می‌باشد. در آزمون فرضیه نهم، ضریب مسیر متغیر دستکاری داده‌ها برابر ۰/۲۱۵- و مقدار آماره t متغیر مذکور برابر ۰/۹۸۱- بوده و چون علامت آماره مذکور، منفی بوده مقدار آن کمتر از مقدار استاندارد ۱/۹۶- است؛ دال بر این مطلب دارد که دستکاری داده‌ها بر قضاوت حسابرسان تأثیر معناداری نداشته و حکایت از رد فرضیه نهم دارد. بر اساس ضریب تعیین مدل، حدود ۱۹٪ تغییرات قضاوت حسابرسان توسط تغییرات دستکاری داده‌ها توضیح داده می‌شود. این یافته‌ها در تضاد با یافته‌های مهرانی و افسای (۱۳۹۸) و نقدی و همکاران (۱۳۹۸) می‌باشد. در آزمون فرضیه دهم، ضریب مسیر متغیر اقدامات اصلاحی برابر ۰/۳۸۰ و مقدار آماره t متغیر مذکور برابر ۴/۵۴۶ بوده و چون علامت آماره مذکور، مثبت بوده مقدار آن بیشتر از مقدار استاندارد ۱/۹۶ است؛ دال بر این مطلب دارد که اقدامات اصلاحی بر قضاوت حسابرسان تأثیر مثبت و معناداری داشته و

جدول ۵. خلاصه نتایج آزمون‌های موردبررسی برای آزمون فرضیه اصلی دوم

متغیر	ضریب مسیر (β)	اعداد معناداری t	ضریب تعیین (R^2)
طراحی بُعد	محیط کنترلی	۰/۵۵۶	۱/۶۵۸
	سیستم‌های حسابداری	۰/۶۹۸	۱/۵۵۵
	دستکاری داده‌ها	-۰/۲۱۵	-۰/۹۸۱
	اقدامات اصلاحی	۰/۳۸۰	۴/۵۴۶
	امنیت داده‌ها	۰/۲۴۱	۱/۱۰۱
	گزارشگری ریسک	۰/۴۴۴	۴/۷۷۷

قضاوت حسابرسان توسط تغییرات ایجاد آمار و ارقام در خصوص جایگزین‌ها توضیح داده می‌شود. این یافته‌ها در تضاد با یافته‌های مول و یگیتباسیوگل (۲۰۱۹) می‌باشد. در آزمون فرضیه چهاردهم، ضریب مسیر متغیر بیشینه‌سازی جایگزین‌ها برابر ۰/۵۱۳ و مقدار آماره t متغیر مذکور برابر ۱/۵۴۸ بوده و چون علامت آماره مذکور، مثبت بوده مقدار آن کمتر از مقدار استاندارد ۱/۹۶ است؛ دال بر این مطلب دارد که بیشینه‌سازی جایگزین‌ها بر قضاوت حسابرسان تأثیر معناداری نداشته و حکایت از رد فرضیه چهاردهم دارد. بر اساس ضریب تعیین مدل، حدود ۱۱٪ تغییرات قضاوت حسابرسان توسط تغییرات

آزمون فرضیه اصلی سوم

در ادامه خلاصه نتایج آزمون‌های موردبررسی برای آزمون فرضیه اصلی سوم در جدول ۶ نشان داده شده است.

در آزمون فرضیه سیزدهم، ضریب مسیر متغیر ایجاد آمار و ارقام در خصوص جایگزین‌ها برابر ۰/۸۵۹ و مقدار آماره t متغیر مذکور برابر ۱/۲۵۰ بوده و چون علامت آماره مذکور، مثبت بوده مقدار آن کمتر از مقدار استاندارد ۱/۹۶ است؛ دال بر این مطلب دارد که ایجاد آمار و ارقام در خصوص جایگزین‌ها بر قضاوت حسابرسان تأثیر معناداری نداشته و حکایت از رد فرضیه سیزدهم دارد. بر اساس ضریب تعیین مدل، حدود ۱۰٪ تغییرات

بیشینه‌سازی جایگزین‌ها توضیح داده می‌شود. این یافته‌ها در تضاد با یافته‌های حجتی‌فرد و همکاران (۱۳۹۸) و هادی و همکاران (۲۰۲۱) می‌باشد. در آزمون فرضیه پانزدهم، ضریب مسیر متغیر تغییر چگونگی انتخاب جایگزین‌ها برابر ۰/۵۶۸ و مقدار آماره t متغیر مذکور برابر ۱/۶۹۸ بوده و چون علامت آماره مذکور، مثبت بوده مقدار آن کمتر از مقدار استاندارد ۱/۹۶ است؛ دال بر این مطلب دارد که حسابرسی مبتنی بر فناوری اطلاعات بر قضاوت حسابرسان تأثیر مثبت و معناداری داشته و حکایت از تأیید فرضیه هفدهم دارد. بر اساس ضریب تعیین مدل، حدود ۹۳٪ تغییرات قضاوت حسابرسان توسط تغییرات حسابرسی مبتنی بر فناوری اطلاعات توضیح داده می‌شود. این یافته‌ها در انطباق با یافته‌های اسماعیلی‌کیا و علی‌بیگی (۱۳۹۷) و حسینی و رسولی (۱۳۹۸) می‌باشد. در آزمون فرضیه هجدهم، ضریب مسیر متغیر ارزیابی مخاطرات برابر ۰/۵۷۷ و مقدار آماره t متغیر مذکور برابر ۹/۶۲۱ بوده و چون علامت آماره مذکور، مثبت بوده مقدار آن بیشتر از مقدار استاندارد ۱/۹۶ است؛ دال بر این مطلب دارد که ارزیابی مخاطرات بر قضاوت حسابرسان تأثیر مثبت و معناداری داشته و حکایت از تأیید فرضیه هفدهم دارد. بر اساس ضریب تعیین مدل، حدود ۴۷٪ تغییرات قضاوت حسابرسان توسط تغییرات ارزیابی مخاطرات توضیح داده می‌شود. این یافته‌ها در انطباق با یافته‌های شمسائی (۱۴۰۰) و رجب‌دروی و همکاران (۱۴۰۱) می‌باشد.

بیشینه‌سازی جایگزین‌ها توضیح داده می‌شود. این یافته‌ها در تضاد با یافته‌های حجتی‌فرد و همکاران (۱۳۹۸) و هادی و همکاران (۲۰۲۱) می‌باشد. در آزمون فرضیه پانزدهم، ضریب مسیر متغیر تغییر چگونگی انتخاب جایگزین‌ها برابر ۰/۵۶۸ و مقدار آماره t متغیر مذکور برابر ۱/۶۹۸ بوده و چون علامت آماره مذکور، مثبت بوده مقدار آن کمتر از مقدار استاندارد ۱/۹۶ است؛ دال بر این مطلب دارد که تغییر چگونگی انتخاب جایگزین‌ها بر قضاوت حسابرسان تأثیر معناداری نداشته و حکایت از رد فرضیه پانزدهم دارد. بر اساس ضریب تعیین مدل، حدود ۸٪ تغییرات قضاوت حسابرسان توسط تغییرات تغییر چگونگی انتخاب جایگزین‌ها توضیح داده می‌شود. این یافته‌ها در تضاد با یافته‌های اسوانبرگ و اوهمان (۲۰۱۶) و شولتز و تران (۲۰۱۵) می‌باشد. در آزمون فرضیه شانزدهم، ضریب مسیر متغیر امنیت شبکه برابر ۰/۲۱۵ و مقدار آماره t متغیر مذکور برابر ۰/۷۸۸ بوده و چون علامت آماره مذکور، مثبت بوده مقدار آن کمتر از مقدار استاندارد ۱/۹۶ است؛ دال بر این مطلب دارد که امنیت شبکه بر قضاوت حسابرسان تأثیر معناداری نداشته و حکایت از رد فرضیه شانزدهم دارد. بر اساس ضریب تعیین مدل، حدود ۱۳٪ تغییرات قضاوت حسابرسان توسط امنیت شبکه توضیح داده می‌شود. این یافته‌ها در تضاد با یافته‌های راتنانینگسیه و لیندادیانا (۲۰۲۰) و هادی و همکاران (۲۰۲۱) می‌باشد. در آزمون فرضیه هجدهم،

جدول ۶. خلاصه نتایج آزمون‌های مورد بررسی برای آزمون فرضیه اصلی سوم

متغیر	ضریب مسیر (β)	اعداد معناداری t	ضریب تعیین (R^2)
ایجاد آمار و ارقام در خصوص جایگزین‌ها	۰/۸۵۹	۱/۲۵۰	۱۰٪
بیشینه‌سازی جایگزین‌ها	۰/۵۱۳	۱/۵۴۸	۱۱٪
تغییر چگونگی انتخاب جایگزین‌ها	۰/۵۶۸	۱/۶۹۸	۸٪
امنیت شبکه	۰/۲۱۵	۰/۷۸۸	۱۳٪
حسابرسی مبتنی بر فناوری اطلاعات	۰/۶۴۶	۸/۴۶۵	۹۳٪
ارزیابی مخاطرات	۰/۵۷۷	۹/۶۲۱	۴۷٪

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

در سال‌های اخیر، استفاده از هوش مصنوعی در حسابرسی رونق گرفته است. فعالیت‌های قبلی که مانند ورود داده‌ها، تحلیل و گزارش دهی به صورت دستی انجام می‌شدند، حالا توسط هوش مصنوعی به صورت خودکار انجام می‌شوند. این امر می‌تواند کیفیت قضاوت حسابرسی را افزایش دهد و هم‌چنین به بهره‌وری و کاهش هزینه‌ها کمک کند. توانایی ارزیابی مجموعه داده‌های گسترده در سرعت بالا نیز، متخصصان حسابرسان داخلی را قادر می‌سازد تا وظایف خود را با دقت بیشتری انجام دهند. یادگیری

ماشینی به سیستم‌های هوش مصنوعی کمک می‌کند تا به تکامل خود ادامه دهند، اما انسان هنوز هم برای تشخیص اشتباهات خود باید کامپیوترها را آموزش دهد. درحالی‌که ممکن است بار کار دستی حسابرسان کاهش یابد، لیکن همچنان در توسعه مدل‌های هوش مصنوعی و آموزش آنها باید وقت زیادی صرف کنند. بدیهی است سازمان‌هایی که به حسابرسان فرصت برای کار با فناوری‌های پیشرفته هوش مصنوعی را می‌دهند، شانس بهتری برای جذب حرفه‌ای‌های پیشرو در صنعت را دارند. کاهش بار فرآیندهای دستی و فراهم آوردن کارهای استراتژیک باعث

بودن را مدنظر قرارداده و با رعایت این دو مورد، بتوانند به عنوان بهترین شاهد و مبنا جهت مقایسه صورت‌های مالی و اثبات آنها بر واقعیت مورد استفاده گرفته و از این رو به قضاوت حرفه‌ای حسابداران مستقل کمک نمایند.

نتیجه بعدی آن بود که حسابرسی مبتنی بر فناوری اطلاعات بر قضاوت حرفه‌ای حسابرسان تأثیر مثبت و معناداری دارد. از این رو می‌توان بیان داشت از آنجایی که در حسابرسی فناوری اطلاعات بیشتر بر روی رویکردهای شرکت و تجزیه و تحلیل آن‌ها بر اساس حسابرسی‌های جدید و قدیم انجام شده تأکید می‌گردد؛ حسابرسی مبتنی بر فناوری اطلاعات امکان ایجاد ارتباط بین گروهی از حسابداران و افراد مرتبط مانند مدیران، کارمندان و... را فراهم کرده و می‌توان برای هر گروه سطح دسترسی معینی را تعریف کرد که این امر می‌تواند زمینه‌ساز قضاوت بهتر آنان گردد.

نتایج بعدی حاکی از این امر بود که محیط کنترلی، ارزیابی و اثربخشی و اقدامات اصلاحی بر قضاوت حرفه‌ای حسابرسان تأثیر مثبت و معناداری دارد. از این رو می‌توان بیان داشت کنترل داخلی از نظر حسابرسان مستقل نیز حائز اهمیت بسیاری می‌باشد. زیرا حدود، نوع و اجرای کنترل‌های داخلی بیش از هر موضوع دیگر، در تعیین روش‌های حسابرسی و حجم رسیدگی‌های حسابرس موثر می‌باشد و حسابرس مستقل پس از بررسی چگونگی کنترل‌های داخلی می‌تواند نسبت به گستردگی رسیدگی‌ها جهت اظهار نظر نسبت به گزارش‌های مالی تصمیم لازم را اتخاذ نموده و زمینه‌های بهبود قضاوت حرفه‌ای خود را فراهم نمایند.

بر این اساس به مدیران واحدهای تجاری پیشنهاد می‌گردد تمهیدات لازم را برای این امر فراهم آورند که واحد حسابرسی داخلی باید وظایف و مسئولیت‌های خود را طبق استانداردهای حسابرسی داخلی وضع شده توسط انجمن حسابرسان داخلی انجام داده و بتواند در رسیدگی و ارزیابی همه فعالیت‌های سازمان، اختیار کامل داشته و بتواند آزادانه به کارکنان، اسناد و مدارک، امکانات و سایر دارایی‌های سازمان دسترسی داشته باشد. زیرا به تبع این امر کنترل‌های داخلی تقویت شده و از این طریق زمینه‌های بهبود قضاوت‌های آگاهانه حسابرسان مستقل فراهم می‌گردد.

در زمینه استقرار محیط کنترلی نیز می‌توان بیان داشت چون هر واحد اقتصادی، محیط کنترلی خود را متناسب با نیازها و هدف‌های سازمانی برقرار می‌کند؛ باید این محیط در راستایی باشد که بتواند قضاوت صحیح حسابرسان مستقل را فراهم آورد. زیرا محیط کنترلی؛ طرز تفکر مدیریت و شیوه رهبری آنان، شیوه‌های عملیاتی، طرح سازمانی، وظایف و مسئولیت‌های

می‌شود که نیروهای بانگیزه بالاتر در واحد حسابرسی داخلی جذب شوند. همچنین باید توجه داشت هوش مصنوعی می‌تواند به بینش‌های قابل توجه در مورد ریسک و حاکمیت شرکتی منجر شود و حسابرسان داخلی می‌توانند در صدر ارائه پیشنهادها و استراتژیک به هیئت مدیره قرار بگیرند. در این فرآیند، حسابرسان از نقشی کاملاً مبتنی بر اطمینان بخشی به سمت یک مشاور اصلی برای رشد شرکت، حرکت می‌کنند.

متقاعد کردن استفاده‌کننده و تعدیل ارزیابی‌های وی از طریق تاثیرگذاری بر سیستم قضاوت وی صورت می‌پذیرد. این فرآیند خود مستلزم قضاوت و تصمیم‌گیری حسابرس در خصوص میزان و نحوه ارائه اطلاعات است تا به نحو مقتضی بر سیستم قضاوتی استفاده‌کننده تأثیر لازم را داشته باشد. از سمت دیگر نیز استفاده‌کنندگان این اطلاعات قرار دارند که به محض دریافت این اطلاعات با کمک فرآیندهای ذهنی خود به بررسی و ارزیابی این اطلاعات اقدام می‌کنند تا نهایتاً تصمیم مناسب را اتخاذ کرده و درباره آن به قضاوت بپردازند. بر اساس تئوری متقاعدسازی، سیستم تصمیم‌گیری استفاده‌کننده از لحظه دریافت اطلاعات تحت تأثیر محتوا و نحوه ارائه مطالب قرار می‌گیرد و پس از آن نیز با کمک نتایج به دست آمده از تصمیم‌ها به قضاوت پرداخته می‌شود.

قضاوت حرفه‌ای یکی از عناصر اصلی حسابرسی است. حسابرسان هم درباره استفاده درست و به‌جای تهیه‌کنندگان گزارش‌های مالی از استانداردهای حسابداری و هم در مورد چگونگی انجام کار حسابرسی باید پیوسته از قضاوت حرفه‌ای خود استفاده کنند. برای آنکه قضاوت حسابرسان به درستی انجام شود و این واژه مفهوم بی‌قیدی حسابرسان یا نامحدود بودن اختیارات آنها در کار حسابرسی تلقی نشود، لازم است ضمن کوشش برای شناخت مفهوم آن، عوامل موثر بر قضاوت حرفه‌ای شناسایی شود تا روشن شود که چگونه اشخاصی شایستگی قضاوت حرفه‌ای دارند و کدام عوامل محیطی بر قضاوت حرفه‌ای آن اشخاص اثرگذار است.

نظر به اهمیت این موضوع؛ پژوهش حاضر تأثیر عوامل مبتنی بر مؤلفه‌های هوش مصنوعی (هوش، طراحی، انتخاب) بر قضاوت حسابرسان را مورد تحلیل قرار داد. در طی این مسیر مؤلفه‌ها نیز شناسایی و اطلاعات مورد نیاز آنها بر اساس پرسشنامه‌های توزیعی گردآوری شد.

پس از گذر از این مرحله، نتایج نشان داد که جمع‌آوری داده‌ها بر قضاوت حسابرسان تأثیر دارد، از این رو می‌توان نتیجه گرفت شواهد حسابرسی با توجه به اهمیتی که برای حسابرسان دارند باید برای اینکه به عنوان مبنای حسابرسی صورت‌های مالی قرار گیرند، می‌بایست دو ویژگی بسیار مهم کفایت و مناسب

حسابداری و منافع اجتماعی. دوره ۶، شماره ۳ - شماره پیاپی ۲۲، صص: ۴۳-۴۰. جهانیان، ایوب. (۱۴۰۲). تأثیر سلامت روان و هوش معنوی حسابداران رسمی بر قضاوت حرفه‌ای و بازداری رفتاری با تأکید بر تئوری تعارض. رساله دکتری تخصصی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد چالوس، دانشکده مدیریت و حسابداری.

حجتی فرد، حامی، پورحیدری، امید، بهارمقدم، مهدی. (۱۳۹۸). چارچوب قضاوت حرفه‌ای حسابرسان مستقل در ایران. فصلنامه دانش حسابرسی، سال نوزدهم زمستان ۱۳۹۸ شماره ۷۷.

حریمی، مهدی. (۱۴۰۳). بررسی اثر ویژگی‌های تردید بر رابطه بین ابعاد ذهنیت فلسفی و کیفیت قضاوت حرفه‌ای حسابرسان. پایان نامه کارشناسی ارشد، موسسه آموزش عالی شاندریز، گروه مدیریت.

حسینی، سیدعلی، رسولی، ندا. (۱۳۹۸). قضاوت حرفه‌ای در حسابرسی و اندازه‌گیری آن: مفاهیم، نظریه‌ها و چشم انداز تئوریک. دانش حسابداری و حسابرسی مدیریت، دوره ۸، شماره ۳۱.

حکیم، سیدمحمدرضا طباطبائی. (۱۴۰۲). ارائه الگوی اثرگذاری تورش رفتاری اتکا و تعدیل بر قضاوت حسابرسان. رساله دکتری تخصصی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد شاهرود، دانشکده علوم انسانی.

خلیل، رسول. (۱۴۰۲). تأثیر بلندمدت شرایط اقتصادی بر قضاوت حسابرسان. رساله دکتری تخصصی، دانشگاه تربیت مدرس، دانشکده علوم انسانی.

رجب‌دري، حسین، وکیلی‌فرد، حمیدرضا، سالاری، حجت‌الله، امیری، علی. (۱۴۰۱). رابطه نظریه‌های اخلاقی و رفتار اخلاقی در قضاوت حسابرسان. فصلنامه قضاوت و تصمیم‌گیری در حسابداری و حسابرسی، دوره ۱، شماره ۱ - شماره پیاپی ۱.

رحمانی‌نیا، احسان، یعقوب‌نژاد، احمد. (۱۳۹۶). عوامل مؤثر بر تصمیم‌گیری اخلاقی حسابرسان داخلی. دانش حسابداری و حسابرسی مدیریت، دوره ۶، شماره ۲۴، صص: ۱۴-۸.

سعیدی‌گراغانی، مسلم، ناصری، احمد. (۱۳۹۶). تفاوت‌های فردی و قضاوت حرفه‌ای حسابرس. فصلنامه پژوهش‌های حسابداری مالی و حسابرسی (پژوهشنامه

هیئت‌مدیره و کمیته‌های آن، روش‌های تفویض اختیارات و مسئولیت‌ها، روش‌های کنترل مدیریت، واحد حسابرسی داخلی، سیاست‌ها و روش‌های مدیریت نیروی انسانی و عوامل برون‌سازمانی مؤثر بر واحد اقتصادی را در برمی‌گیرد که همه این موارد می‌بایست در جهت جلب قضاوت صحیح حسابرسان مستقل باشد.

همچنین مدیران می‌توانند انواع شواهد حسابرسی شامل رسیدهای دریافت و پرداخت و سوابق انتقال وجوه، فاکتورهای خریدوفروش شرکت، دفاتر کل و معین، اطلاعات مربوط حساب‌های بانکی و حساب‌های مدیریتی، ثبت‌های دفتر روزنامه و اصلاحات طبقه‌بندی شده، سوابق کاربرگ‌های الکترونیکی، صورت جلسات هیئت‌مدیره، اطلاعات مقایسه‌ای مربوط به رقبای گزارش‌های تحلیلگران، دستورالعمل کنترل‌های داخلی، تأییدیه‌های برون‌سازمانی، اطلاعات حاصل از اجرای روش‌های حسابرسی مانند پرس و جو و اطلاعات دیگری که به حسابرس اجازه می‌دهد با دلایل منطقی به نتیجه‌گیری لازم دست یابد، را در اختیار حسابرسان قرار دهد تا بتواند زمینه‌ساز دریافت یک قضاوت صحیح مستقل باشد. در جهت روشن شدن ابعاد مختلف اهمیت پژوهش حاضر؛ میتوان موضوعات زیر را به محققین آتی پیشنهاد داد.

- ۱) شناسایی تأثیر عوامل مبتنی بر مؤلفه‌های هوش بر قضاوت حسابرسان در چرخه عمر شرکتها.
- ۲) شناسایی تأثیر عوامل مبتنی بر مؤلفه‌های هوش مصنوعی بر قضاوت حسابرسان بر اساس تکنیک‌های داده کاوی.
- ۳) شناسایی تأثیر عوامل مبتنی بر مؤلفه‌های هوش مصنوعی بر قضاوت حسابرسان بر اساس الگوریتمهای شبکه‌های عصبی.

فهرست منابع

اسماعیلی‌کیا، غریبه، علی بیگی، شیما. (۱۳۹۷). تأثیر تجربه کارکنان در بخش خصوصی بر قضاوت و تصمیم‌گیری آنان در به‌کارگیری حسابداری تعهدی و ادراک آنان از پیاده‌سازی آن در بخش عمومی. حسابداری دولتی، پاییز و زمستان ۱۳۹۷ - شماره ۹ رتبه علمی - پژوهشی (وزارت علوم).

ثقفی، علی، جوانی قلندری، موسی. (۱۳۹۵). داده‌های بزرگ چگونه حسابداری مالی را تغییر خواهند داد؟ فصلنامه

- Liu, Y., Zhao, S., Li, R., Zhou, L., and Tian, F. (2018). The Relationship between Organizational Identification and Internal Whistle-blowing: The Joint Moderating Effects of Perceived Ethical Climate and Proactive Personality. *Review of Managerial Science*, 12 (1), PP. 113- 134.
- Moll, J., Yigitbasioglu, O. (2019). The role of internet-related technologies in shaping the work of accountants: New directions for accounting research. *The British Accounting Review*. Volume 51, Issue 6, November 2019, 100833, pp:12-21.
- Ratnaningsih, R., and Linda Diana, A. (2020). The Effect of Accountant Professional Ethic's Education and Religiosity on Student's Perception of Accountant's Ethical Behavior (Study on Indonesia College of Economics Bachelor of Accounting Students). *Advances in Economics, Business and Management Research*, 127, PP. 1- 4.
- Schultz, O., Tran, D. (2015). Business Ethics and the Influence on the Development of Intellectual Capital: A Study of the Auditing Profession, Master Thesis of Kristianstad University. Section for Health and Society.
- Shukla, A., and Srivastava, R. (2017). Influence of Ethical Ideology on Job Stress. *Asian Journal of Business Ethics*, 6 (2), PP. 233- 254.
- Svanberg, J., and Öhman, P. (2016). Does Ethical Culture in Audit Firms Support Auditor Objectivity?. *Accounting in Europe*, 13 (1), PP. 65-79.
- Zhang, J., Yang, D., Appelbaum, D. (2015). Toward effective Big Data analysis in continuous auditing. *Accounting Horizons*, Vol. 29, No. 2, pp : 469-476.
- حسابداری مالی و حسابرسی)، زمستان ۱۳۹۶، دوره ۹، شماره ۳۶.
- شمسائی، وحید. (۱۴۰۰). ترجمه استانداردهای بین‌المللی گزارشگری مالی و آثار آن بر قضاوت و تصمیم‌گیری. رویکردهای پژوهشی نوین در مدیریت و حسابداری پاییز ۱۴۰۰ - شماره ۸۳ (جلد دهم).
- نقدی، سجاد، اسماعیلی، جواد، محمدزاده، محمدباقر. (۱۳۹۸). تبیین حسابداری کلان با تاکید بر اهمیت داده‌های حسابداری در الگوسازی تورم. فصلنامه دانش حسابداری، شماره ۳۹، صص: ۱-۴.
- یزدی، سمیه. (۱۴۰۱). اثر حرفه‌گرایی حسابرسان بر قضاوت اخلاقی: تفاوت میان حسابرسان دولتی، خصوصی و دانشجویان تحصیلات تکمیلی. رساله دکتری تخصصی، دانشگاه شهید باهنر کرمان، دانشکده مدیریت و اقتصاد.
- منابع لاتین**
- Appelbaum, D., Scott, S., Sun, T. (2021). A Framework for Auditor Data Literacy: A Normative Position. Downloaded from <http://meridian.allenpress.com/accounting-horizons/article-pdf/doi/10.2308/HORIZONS-19-127/2629424/acch-horizons-19-127.pdf> by Iran, Islamic Republic of, ehsanom@yahoo.com on 25 January 2021. pp: 10-14.
- Elsayed, A., Awad, I., Ahmed, A., Elamer, A., Nazieh, E. (2021). The convergence of big data and accounting: innovative research opportunities. *Technological Forecasting and Social Change*, Volume 173, December 2021, pp:121-171.
- Hadi, S.H., Permanasari, A.E., Hartanto, R., Sakkinah, I., Sholihin, M., Sari, R., and Haniffa, R. (2021). Developing Augmented Reality-based Learning Media and Users' Intention to Use It for Teaching Accounting Ethics. *Education and Information Technologies*, Special Issue on: The Frontiers of Augmented and Mixed Reality in all Levels of Education, PP. 1- 28.
- Hermawan, M., and Kokthunarina, K. (2019). Factors Influencing Accounting Students' Perception of Accounting Ethics; an Empirical Study in Indonesia. *Jurnal Akuntansi Dan Bisnis*, 18 (2), PP. 88- 97.
- Jinseok, S., Chun, Y., Shin, J., and Min Soo, K. (2013). How Does Corporate Ethics Contribute to Firm Financial Performance? The Mediating Role of Collective Organizational Commitment and Organizational Citizenship Behavior. *Journal of Management*, 39 (4), PP. 853-877.
- Leiby, J., Kristina, R., Ken, T. (2021). Challenges to Experimental Audit JDM Research and the Role of Online Platforms in Resolving These Challenges. *AUDITING: A JOURNAL OF PRACTICE & THEORY* American Accounting Association. Vol. 40, No. 3 DOI: 10.2308, pp: 19-105.

Accounting Knowledge & Management Auditing
Vol. 16/ No. 61/ Autumn 2027

The Impact of Factors based on Artificial Intelligence Components (Intelligence, Design, Selection) on Auditors' Judgments

Azam Sehat Baramcheh

Phd Student in Department of Accounting, Semnan branch, Islamic Azad University, Semnan, Iran.

sehat.phd1400@gmail.com

Hamidreza Shammakhi*

Assistant Professor, Department of Accounting, Eslamshah branch, Islamic Azad University, Eslamshah, Iran (Corresponding Author).

shammakhi.h@gmail.com

Amir Yalfani

Assistant Professor, Department of Accounting, Semnan branch, Islamic Azad University, Semnan, Iran.

yalfani_amir435@yahoo.com

Abstract

The present study investigated the effect of factors based on artificial intelligence components (intelligence, design, selection) on auditors' judgment. This applied research is descriptive-survey in nature and correlational in method. In this direction, three dimensions of intelligence, design, and selection of artificial intelligence were considered and based on them; the relevant components were identified. The statistical population of this study was all audit accountants and the required data was collected using a researcher-made questionnaire among 201 people. After that; inferential statistical methods such as t-test and structural equation modeling using the PLS method were used to analyze the data. The results of this study showed that data collection, identification of objectives, evaluation and effectiveness, corrective actions, risk reporting, IT-based auditing, and risk assessment have a positive and significant effect on auditors' judgments; but statistically; The impact of problem identification, data validity, problem organization, control environment, accounting systems, data manipulation, data security, creating statistics and figures about alternatives, maximizing alternatives, changing how alternatives are selected, and network importance on auditors' judgment was not verified.

Keywords: Judgment of auditors, Artificial intelligence.